

СУЧАСНИЙ ПІДХІД ДО СТВОРЕННЯ РЕЕКСПОЗИЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОГО ЛІТЕРАТУРНО-МЕМОРІАЛЬНОГО МУЗЕЮ-ЗАПОВІДНИКА ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ

Северин Віктор Дмитрович,

Кандидат мистецтвознавства, старший викладач
Харківська державна академія дизайну і мистецтв

Северин Надія Василівна

Кандидат філософських наук, доцент, завідувач кафедри гуманітарних наук
Національний технічний університет “Харківський політехнічний інститут”

Музейна експозиція сьогодення покликана акумулювати, зберігати та презентувати життєвий досвід, що накопичувався впродовж століть у галузі науки, техніки, культури, мистецтва наступним поколінням. Дослідники зазначають, що сучасне суспільство орієнтоване на видовищність та сценографію в усіх соціокультурних процесах, що, безумовно, стосується і музейних експозицій [1; 2]. Реалізація зростаючих вимог до організації музейного середовища неможлива без застосування новітніх технологій, які відкривають нові можливості у рішенні дизайну музейних експозицій. Інтер'єри сучасних музеїв вже не є набором вітрин, вони презентують глядачеві видовище, виставу, де провідну роль відіграють інноваційні технології.

Музеї України на сучасному етапі є центрами духовного відродження нації та тісно пов'язані з інформаційно-комунікативним простором сучасної культури. Тому метою нашого дослідження стане розгляд концептуально-візуальної пропозиції у створенні реекспозиції національного літературно-меморіального музею-заповідника Григорія Сковороди на Харківщині. Це питання для українців сьогодні є актуальним. З одного боку, тому що Григорій Сковорода – це відомий український філософ, просвітитель, поет, педагог, український «мандрівний університет», «український Сократ», основоположник української класичної філософії, один із основоположників філософії любові, гуманізму й антропоцентризму. Ми, його нащадки, маємо пам'ятати і цінувати його, пишатися ним як однією з найосвіченіших постатей свого часу, вивчати його філософську спадщину – софіологію та «філософію серця», його філософську концепцію, яку прийнято називати «вченням про три світи і дві натури» і яка зробила його всесвітньо відомим і шанованим.

З іншого боку, це наш земляк, який пішки обійшов усю Слобожанщину (Слобідську Україну, куди входить і місто Харків), і як мандрівний вчитель та філософ вчив людей грамоті, чесності, добру, «сродній праці», любові до бога,

умінню пізнавати себе, бо й сам Сковорода все життя намагався пізнати самого себе у собі.

Неподалік від Харкова у селі Сковородинівка зараз знаходиться Літературний музей-заповідник Г. Сковороди, який був відкритий у 1972 році. У 2012 році він став Національним літературно-меморіальним комплексом Г. Сковороди. Його діюча експозиція була створена у 2006 році. Вона розміщена у трьох залах, невеликому коридорі та меморіальній кімнаті і презентує твори Сковороди, деякі його особисті речі (годинник, чорнильницю, посохи, байки й інші написані ним твори, ескіз фонтану тощо); інформацію про його дитинство, навчання у Києво-Могилянській академії; подорож до угорського міста Токай з метою закупівлі кращих сортів вина для царського палацу; про мандри Польщею, Прусією, Німеччиною, Італією та відкриття класичної римської землі – колиски Ціцерона, Сенеки, Катона; про педагогічну діяльність у Переяславському колегіумі, приватне вчителювання та подорожі Слобожанщиною. У першому залі на початку експозиції відвідувача зустрічає скульптурне зображення Г. Сковороди, що стоїть ніби біля воріт життя. Рамою для нього слугує зруб-брама, перев'язана рушником з українською вишивкою. Ці символічні ворота ведуть глядача у зал «пізнання». Експозиція насичена аудіозаписами української духовної музики XVIII ст. та піснями самого Григорія Сковороди, який, мав чудовий голос, грав на флейті і сопілці. Музика була невід'ємною частиною його філософії і життя.

Тож сьогодні назріла потреба створити концепцію та розробити реекспозицію Національного літературно-меморіального музею Г.С. Сковороди. Така необхідність пояснюється тим, що 3 грудня 2022 року українська спільнота буде відзначати ювілейну дату – 300-річчя від дня народження Григорія Сковороди. Оновлена експозиція має розкрити глибинну та багатосимволічну філософію українського мислителя шляхом впровадження в неї сучасних інноваційних технологій – медіаінсталяцій, ІТ-технологій, лазерних установок, голографічних зображень, саунд-арту, цифрового мистецтва та ін. Головне завдання музейної експозиції полягає у створенні віртуальних зображень засобами сучасного технічного, інтерактивного мультимедійного обладнання, проєкційних, голографічних та LED-технологій.

У дизайнерів вибудувалося нове бачення – синтез існуючої експозиції та інноваційного підходу у рішенні музейного простору, у якому буде надано перевагу використанню сучасних цифрових технологій, які сприятимуть розкриттю головної ідеї експозиції, розширенню інформаційного поля музейного предмету і музейної експозиції. На відміну від існуючої експозиції, де присутній демонстраційний тип, при якому відбувається монолог, відвідувач "читає" експозицію [3], у новій експозиції буде переважати інтерактивний тип, коли відбувається діалог і відвідувач взаємодіє з експозицією.

У зв'язку з тим, що більшість відвідувачів музею – це діти шкільного віку, варто використовувати видовишно-ігрові та інші методики організації їх поведінки та діяльності. Це також пов'язано з тим, що діти краще сприймають

і швидше орієнтуються у віртуальній реальності. У відповідності до реалій сьогодення, формування привабливого образу музею, розширення його аудиторії за рахунок використання сучасних художніх засобів, врахування об'єктивних потреб людей у свій вільний час поєднувати пізнання з розвагою, змушує сучасні музеї поєднувати різні методики створення музейної експозиції.

Експозицію літературно-меморіального музею доцільно організувати таким чином, щоб будь-який відвідувач міг легко в ній орієнтуватися. Для цього служить система покажчиків, змістовних текстів і етикетажу. При вході до залів музейної експозиції доцільно розмістити інформаційні сенсорні кіоски з сенсорними дисплеями, які надаватимуть вичерпну інформацію для самостійного ознайомлення з музейною експозицією.

В організації музейної експозиції доцільно застосувати сучасні технології, серед яких є створення голограм з живих об'єктів, а також систему голографічного проектування відео, яка дозволяє створювати рухомі тривимірні об'єкти в реальному оточенні сценічних конструкцій. Завдяки цьому експозиція може вирішуватись як сценічний майданчик, де реальні персонажі можуть з'являтися на сцені і одночасно взаємодіяти з віртуальним зображенням Григорія Сковороди. На нашу думку, доцільне використання голографічних кубів, які можуть прикрасити експозицію та об'ємно відобразити особисті речі Сковороди – улюблену книгу Біблію, окуляри, сопілку, скрипку, флейту, які надсилав Григорію Сковороді його друг з Петербурга Михайло Ковалинський.

Використання нових прийомів орієнтовано на досягнення гармонії між експозиційним предметом і його оточенням, на легкість сприйняття інформації учасниками дійства, що дозволить представити предмет в контексті віртуального простору. Такий сучасний підхід дасть змогу краще розкрити життєвий шлях українського просвітителя, вшанувати його історичну спадщину і надати широкі можливості вивчати його творчий шлях у ХХІ столітті.

Література:

1. Тітінюк Ю.О. Методика художнього формування сучасної музейної експозиції // 17-ті Сумцовські читання: Комунікаційний підхід у музейній справі як відповідь на потреби соціуму / Ю.О. Тітінюк. – Харків: Майдан, 2011. – С. 19-29.
2. Чеснокова М.Н. Эволюция музейной экспозиции как знаковой системы: [текст] автореф. дис. на соискание науч. степени канд. культурологии: спец. 24.00.03 – музееведение, консервация и реставрация историко-культурных объектов / М.Н. Чеснокова. – Санкт-Петербург: 2010. – 29 с.
3. Plokhotnyk V. Semiotic models in museum communication / V. Plokhotnyk, L. Mitrofanenko // Muzeológia a kultúrne dedičstvo, 2018, 6:1:21-31.